

בין בריאות לרווחה-

עמדות בעלי עניין בנוגע לסיוע בצמצום אי ביטחון תזונתי וקידום בריאות

מורן אקוס כרמל¹; ד"ר שרה פרומיסלוב¹; ד"ר מורן בלייכפלד מגנאזי^{2,3}; ד"ר אורלי טמיר¹

¹המרכז הישראלי לחקר וקידום מדיניות בסוכרת, מרכז רפואי שיבא²; שירותי בריאות הציבור משרד הבריאות³; בית הספר לבריאות הציבור, אוניברסיטת חיפה

רקע

- ביטחון תזונתי מתקיים כאשר לכל האנשים יש גישה למזון בטוח ומזין בכמות מספקת להבטחת חיים בריאים ופעילים.
- רבים באי ביטחון תזונתי אינם מקבלים סיוע במסגרת תוכנית לאומית ונסמכים על סיוע מעמותות שלא מחויבות בתמהיל סל מזון בריא.

1,600,000

אנשים באי ביטחון תזונתי בישראל

(המוסד לביטוח לאומי, 2021)

תזונה ירודה

מחלות כרוניות

הוצאות בריאות

מטרה ושיטה

מטרה: זיהוי הדעות הרווחות בקרב בעלי עניין העוסקים בנושא ביטחון תזונתי בישראל לגבי חשיבות תזונה בריאה במתן הסיוע במזון.

שיטה: בוצעו 30 ראיונות אישיים חצי מובנים עם בעלי עניין מהסקטורים: משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, עמותות המספקות סיוע במזון, מרכזי מחקר וקידום מדיניות, רשויות חירום לאומיות וכן אנשי לובי ופעילים חברתיים. הראיונות בוצעו בין אפריל 2022 לאפריל 2023 ונותחו בגישה איכותנית.

תוצאות

בישראל הסיוע כיום לצמצום אי ביטחון תזונתי ניתן במגוון דרכים: ארוחות חמות לתלמידים במסגרת יום חינוך ארוך, ארוחה מבושלת בבתי תמחוי, סל מזון, ארוחה מבושלת עד הבית, מכולת חברתית לאיסוף מוצרים ללא עלות וכרטיס נטען לרכישת מוצרים. התייחסות המשיבים הייתה בעיקר לשתי הדרכים העיקריות לסיוע:

כרטיס נטען לרכישת מזון

סל מזון

תמהיל

איכות

יתרונות

לשיפור

- הכרטיס מיועד לרכישת כלל מוצרי המזון למעט מוצרי טבק ואלכוהול וניתן למימוש במרכולים.

- חלק מהמרוויינים הביעו דאגה מבחירת מזונות שאינם תורמים לבריאות.
- חלק מהמרוויינים, בעיקר מארגוני סיוע, ציינו שמקבלי הסיוע לרוב בוחרים מזונות בסיסיים כגון ביצים ומוצרי בשר.

- נוחות, הכרטיס מוטען אחת לתקופה בסכום מוגדר.
- למקבל הסיוע חופש בחירה.

- חלק מהמרוויינים הסכימו שצריך להגביל את הקנייה למזון בריא בלבד, חלקם התנגדו בשל הפגיעה בחופש הבחירה.

- מרבית המרוויינים ציינו לגבי שני סוגי הסיוע כי יש צורך בהדרכה לתזונה בריאה וייעוץ תזונאי/ת בפעילות הסיוע.

- מקורו בעיקר מהצלת מזון/תרומות מהתעשייה/תרומות פרטיות.

- לרוב מכיל ירקות, פירות, מוצרים יבשים ולעיתים מוצרי חלב ובשר.
- עלול לכלול מזון אולטרה מעובד, שאינו תורם לבריאות ומזון שעלול להיות פג תוקף.

- הנגשת מזון בריא לנתמכים (כגון פירות וירקות).
- אספקת מזון בכמות גבוהה יותר ובעלות נמוכה יותר.

- המרוויינים הסכימו שיש להקפיד על מתן מזון בריא ופחות מוצרים אולטרה מעובדים.

- על מנת לטפל באי ביטחון תזונתי ולצמצם פערים בריאותיים יש לדאוג לאספקת מזון בריא לנתמכים.
- יש מקום לשני סוגי הסיוע תוך ליווי תזונאי/ת בהגדרת עקרונות תכולת החבילות והשימוש בכרטיס לתמיכה בתזונה בריאה.
- יש לקדם שיתוף נתונים מן הגורמים המספקים כרטיס נטען לצורך בחינת הבחירות בפועל ובהתאם לכך לקבל החלטות.

המלצות מסקנות